NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

YVES BOT

prednesené 11. januára 2007 [1]

1. Toto prejudiciálne konanie sa týka výkladu článku 7 rozhodnutia asociačnej rady č. 1/80 [2] z 19. septembra 1980 o rozvoji asociácie medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom [3]. Tento článok definuje podmienky, za ktorých rodinný príslušník tureckého pracovníka, ktorý patrí alebo patril do legálneho pracovného trhu v členskom štáte, má právo na prístup k zamestnaniu v tomto štáte, s ktorým je spojené aj právo na pobyt v tomto štáte.

2. Vnútroštátny súd spochybňuje judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa časového rozsahu práv priznaných týmto ustanovením dieťaťu tureckého pracovníka, ako aj podmienok, za ktorých možno tieto práva obmedziť.

3. Súdny dvor najmä v rozsudku zo 7. júla 2005, Aydinli, [4] rozhodol, že tieto práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt nezaniknú, keď dieťa tureckého pracovníka dosiahne vek 21 rokov a žije samostatne. Takisto uviedol, že tieto práva možno obmedziť len v dvoch prípadoch. Po prvé, z dôvodov verejného poriadku, bezpečnosti alebo verejného zdravia, a po druhé, ak oprávnená osoba opustila územie tohto členského štátu na dlhšie obdobie a bez náležitých dôvodov.

4. Verwaltungsgericht Darmstadt (Nemecko) sa v nadväznosti na už citovaný rozsudok Aydinli v návrhu na začatie prejudiciálneho konania v prvom rade pýta, či je táto judikatúra, pokiaľ ide o dieťa, ktoré má viac ako 21 rokov a už nie je závislé od svojich rodičov, zlučiteľná s článkom 59 dodatkového protokolu [5], podľa ktorého nemôže byť Tureckej republike v oblastiach, ktoré pokrýva tento protokol, priznané priaznivejšie zaobchádzanie, ako je priznané členskému štátu na základe Zmluvy ES.

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Asociačná rada bola zriadená dohodou podpísanou 12. septembra 1963 v Ankare Tureckou republikou na jednej strane a členskými štátmi EHS a Spoločenstvom na strane druhej. Táto dohoda bola „uzavretá, schválená a potvrdená“ v mene Spoločenstva rozhodnutím Rady 64/732/EHS z 23. decembra 1963 (Ú. v. ES 1964, 217, s. 3685; Mim. vyd. 11/011, s. 10, ďalej len „dohoda o pridružení“).

3 — Rozhodnutie č. 1/80 možno nájsť v Accord d'association et protocoles CEE-Turquie et autres textes de base, Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, Brusel, 1992.

4 — C-373/03, Zb. s. I-6181, bod 27.

5 — Protokol podpísaný 23. novembra 1970 v Bruseli a uzavretý, schválený a potvrdený v mene Spoločenstva nariadením Rady (EHS) č. 2760/72 z 19. decembra 1972 (Ú. v. ES L 293, s. 1; Mim. vyd. 11/011, s. 41, ďalej len „dodatkový protokol“).

5. V týchto návrhoch uvediem, prečo podľa môjho názoru časová pôsobnosť práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 nesmie byť stanovená výlučne s odkazom na články 10 a 11 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 [6], ale sa musí posudzovať podľa pravidiel Zmluvy týkajúcich sa voľného pohybu pracovníkov. Ďalej vysvetlím, prečo judikatúra týkajúca sa rozsahu práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 vo všeobecnosti nie je v rozpore s článkom 59 dodatkového protokolu. Nakoniec ukážem, že v osobitných okolnostiach veci samej judikatúra týkajúca sa podmienok, za ktorých možno práva odvodené od článku 7 rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, nemá za následok priznanie tureckému štátnemu príslušníkovi, ktorý sa nachádza v postavení pána Derina, väčšieho rozsahu práv, ako sú práva priznané pracovníkovi Spoločenstva.

I — Právny rámec

6. Posúdenie otázok, ktoré predložil Verwaltungsgericht Darmstadt, vyžaduje pripomenúť obsah ustanovení, ktoré vymedzujú práva tureckých štátnych príslušníkov v rámci Európskej únie, ktoré sú v prejednávanej veci relevantné, ako aj ich rozsah, tak ako bol spresnený judikatúrou.

A — *Znenie právnych predpisov*

7. Príslušné ustanovenia sú obsiahnuté v dohode o pridružení, dodatkovom protokole a v rozhodnutí č. 1/80.

1. Dohoda o pridružení

8. Dohoda o pridružení, ako je uvedené v jej článku 2 ods. 1, má za cieľ podporovať a posilniť plynulé a vyvážené obchodné a hospodárske vzťahy medzi Spoločenstvom a Tureckou republikou tak, že sa naplno zohľadní potreba zabezpečenia zrýchleného rozvoja hospodárstva tohto štátu a zvýšenia miery zamestnanosti, ako aj životnej úrovne tureckého ľudu.

9. Na účely uskutočnenia týchto cieľov dohoda o pridružení stanovila postupné založenie colnej únie. V súlade s článkom 12 tejto dohody sa účastníci takisto zaviazali

6 — Nariadenie z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15).

k postupnému zavedeniu voľného pohybu pracovníkov medzi svojimi územiami, inšpirujúc sa článkami 48[7], 49[8] a 50[9] Zmluvy ES. Rozhodli sa tiež odstrániť obmedzenia slobody usadenia sa a slobodného poskytovania služieb podľa zodpovedajúcich ustanovení tejto Zmluvy.

10. Na tento účel pridruženie zahŕňa prípravné obdobie, ktoré umožní Tureckej republike posilniť svoju ekonomiku s pomocou Spoločenstva (článok 3), prechodné obdobie, v priebehu ktorého je zabezpečené progresívne zavedenie colnej únie a zbližovanie hospodárskych politík (článok 4), a záverečné obdobie, ktoré je založené na existencii colnej únie a zahŕňa posilňovanie koordinácie hospodárskych politík zmluvných strán (článok 5).

11. Opatrenia nevyhnutné na uskutočnenie týchto cieľov sú prijímané asociačnou radou zloženou na jednej strane z členov vlád členských štátov, ako aj z Komisie Európskych spoločenstiev a na druhej strane z členov tureckej vlády. Táto asociačná rada môže v medziach právomocí, ktoré sú jej priznané, prijímať rozhodnutia, ktoré sú pre zmluvné strany záväzné.

7 — Zmenený, teraz článok 39 ES.
8 — Zmenený, teraz článok 40 ES.
9 — Zmenený na článok 41 ES.

12. Dohoda o pridružení má podľa svojich odôvodnení a článku 28 uľahčiť neskorší vstup Tureckej republiky do Spoločenstva.

2. Dodatkový protokol

13. Dodatkový protokol stanovuje podmienky, mechanizmy a harmonogram prechodného obdobia pridruženia. Vo svojej hlave II obsahuje viaceré články týkajúce sa voľného pohybu osôb a služieb.

14. Vo svojom článku 36 stanovuje, že voľný pohyb pracovníkov medzi členskými štátmi a Tureckou republikou sa bude uskutočňovať postupne v súlade so zásadami uvedenými v článku 12 dohody o pridružení medzi koncom dvanásteho a dvadsiateho druhého roka po vstupe tejto dohody do platnosti podľa pravidiel stanovených asociačnou radou.

15. Vo svojom článku 59 takisto stanovuje:

„V oblastiach, na ktoré sa vzťahuje tento protokol, Turecko nemôže získať priaznivejší režim ako je režim, ktorý si členské štáty vzájomne udeľujú [priaznivejšie zaobchádzanie, ako je zaobchádzanie, ktoré si členské štáty vzájomne priznávajú, — *neoficiálny preklad*] podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva.“

3. Rozhodnutie č. 1/80

16. Rozhodnutie č. 1/80 podľa svojho tretieho odôvodnenia sleduje zlepšenie právneho postavenia pracovníkov a ich rodinných príslušníkov v sociálnej oblasti v porovnaní so systémom stanoveným rozhodnutím č. 2/76, ktoré asociačná rada prijala 20. decembra 1976.

17. Toto rozhodnutie č. 2/76 bolo prvým štádiom vykonávania článku 12 dohody o pridružení a článku 36 dodatkového protokolu. V prospech pracovníkov stanovovalo postupné právo na prístup k zamestnaniu v prijímajúcom členskom štáte, ako aj právo na prístup k všeobecnému vzdelávaniu v tomto štáte v prospech detí týchto pracovníkov. [10]

18. Rozhodnutie č. 1/80 vymedzuje vo svojom článku 6 práva tureckého pracovníka v prijímajúcom členskom štáte a vo svojom článku 7 práva rodinných príslušníkov takéhoto pracovníka v tomto štáte.

19. Práva, ktoré priznáva článok 6 rozhodnutia č. 1/80, majú postupný charakter v závislosti od doby, počas ktorej pracovník vykonával legálne zamestnanie v prijímajúcom členskom štáte. Článok 6 tak stanovuje:

„1. S výhradou ustanovení článku 7 o slobodnom prístupe rodinných príslušníkov k zamestnaniu turecký pracovník, ktorý je súčasťou legálneho trhu práce v členskom štáte:

— má právo v tomto členskom štáte, po roku legálneho zamestnania, na obnovu svojho pracovného povolenia u toho istého zamestnávateľa, ak má voľné pracovné miesto,

— má právo v tomto členskom štáte, po troch rokoch legálneho zamestnania a s výhradou prednosti poskytovanej pracovníkom z členských štátov Spoločenstva, odpovedať na pracovnú ponuku v rovnakej profesii u zamestnávateľa podľa svojho výberu urobenú za normálnych podmienok a zaregistrovanú na úrade práce v tomto členskom štáte,

— požíva v tomto členskom štáte, po štyroch rokoch legálneho zamestnania, výhodu slobodného prístupu ku každej pracovnej činnosti podľa svojho výberu.

10 — Články 2 a 3 rozhodnutia č. 2/76.

2. Ročné dovolenky a neprítomnosť z dôvodu materstva, pracovného úrazu alebo krátkodobej choroby sa považujú za obdobie legálneho zamestnania. Obdobia nedobrovoľnej nezamestnanosti riadne potvrdené príslušnými úradmi a neprítomnosť pre dlhodobú chorobu bez toho, aby boli považované za obdobie legálneho zamestnania, sa nedotýkajú práv nadobudnutých na základe predchádzajúceho zamestnania.

...“ [*neoficiálny preklad*]

20. Článok 7 rozhodnutia č. 1/80 rozlišuje na jednej strane medzi rodinnými príslušníkmi pracovníka, ktorí získali povolenie sa k nemu pripojiť v prijímajúcom členskom štáte a zdržiavali sa v tomto štáte určité obdobie, a na druhej strane deťmi takéhoto pracovníka, ktoré absolvovali odborné vzdelávanie v dotknutom členskom štáte. Tento článok 7 stanovuje:

„Rodinní príslušníci tureckého pracovníka, ktorý patrí do legálneho trhu práce v tomto členskom štáte, ktorí získali povolenie sa k nemu pripojiť:

— majú právo odpovedať — s výhradou prednosti poskytovanej pracovníkom z členských štátov Spoločenstva — na akúkoľvek pracovnú ponuku, ak tam majú legálne bydlisko aspoň tri roky,

— tam požívajú slobodný prístup k akejkoľvek zamestnaneckej činnosti podľa svojho výberu, ak tam majú legálne bydlisko aspoň päť rokov.

Deti tureckých pracovníkov, ktoré v prijímajúcom členskom štáte absolvovali odbornú prípravu, môžu nezávisle od dĺžky ich pobytu v tomto členskom štáte a s podmienkou, že jeden z rodičov vykonával legálne zamestnanie v tomto členskom štáte aspoň tri roky, odpovedať v tomto členskom štáte na akúkoľvek pracovnú ponuku.“ [*neoficiálny preklad*]

21. Článok 14 rozhodnutia č. 1/80 stanovuje obmedzenia výkonu týchto práv. Vo svojom odseku 1 uvádza:

„Ustanovenia tejto časti sa uplatňujú s výhradou obmedzení na základe dôvodov verejného poriadku, bezpečnosti a verejného zdravia.“ [*neoficiálny preklad*]

22. Až do súčasnosti asociačná rada neprijala žiadne opatrenie na účely postupného zrušenia obmedzení slobody usadiť sa a slobodného poskytovania služieb.

B — *Judikatúra*

23. Rozsah práv, ktoré priznáva článok 7 rozhodnutia č. 1/80 rodinným príslušníkom tureckého pracovníka, dal podnet k viacerým rozsudkom, z ktorých najrelevantnejšie závery pre prejednávanú vec možno zhrnúť takto.

24. Predovšetkým je nesporné, že ustanovenia článku 7 prvého a druhého odseku rozhodnutia č. 1/80, ako aj ustanovenia článku 6 ods.1 tohto rozhodnutia majú v členských štátoch priamy účinok. Turecí štátni príslušníci, ktorí spĺňajú podmienky požadované týmito ustanoveniami, sa teda môžu priamo dovolávať tých práv, ktoré im tieto ustanovenia priznávajú. [11]

25. Ďalej z tejto judikatúry vyplýva, že práva na prístup k zamestnaniu stanovené v dvoch odsekoch článku 7 rozhodnutia č. 1/80 zahŕňajú dva aspekty.

26. Na jednej strane sa priznanie týchto práv viaže na dve podmienky.

27. Predovšetkým je potrebné mať postavenie „rodinného príslušníka“ tureckého pracovníka. Tento pojem treba vykladať s odkazom na výklad toho istého pojmu uvedený v článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1612/68, pokiaľ ide o pracovníkov, ktorí sú štátnymi príslušníkmi členského štátu Spoločenstva. [12]

28. Ďalej sa práva na prístup k zamestnaniu stanovené v článku 7 prvom odseku rozhodnutia č. 1/80 viažu na podmienku, že člen rodiny tureckého pracovníka má s týmto pracovníkom spoločné bydlisko aspoň tri roky. Táto podmienka spoločného bydliska zodpovedá cieľu umožniť zlúčenie rodiny uvedeného pracovníka v prijímajúcom členskom štáte.

11 — Pozri, pokiaľ ide o článok 6 ods. 1 rozhodnutia č. 1/80, rozsudky z 20. septembra 1990, Sevince, C-192/89, Zb. s. I-3461, bod 26, a z 19. novembra 2002, Kurz, C-188/00, Zb. s. I-10691, bod 26; pokiaľ ide o článok 7 prvý odsek tohto rozhodnutia, rozsudky zo 17. apríla 1997, Kadiman, C-351/95, Zb. s. I-2133, bod 28, ako aj z 22. júna 2000, Eyüp, C-65/98, Zb. s. I-4747, bod 25, a pokiaľ ide o článok 7 druhý odsek tohto rozhodnutia, rozsudky z 5. októbra 1994, Eroglu, C-355/93, Zb. s. I-5113, bod 17, a zo 16. februára 2006, Torun, C-502/04, Zb. s. I-1563, bod 19. Rozhodnutie č. 1/80, práve tak ako rozhodnutie č. 2/76, nebolo zverejnené v *Úradnom vestníku Európskych spoločenstiev*. Súdny dvor rozhodol, že hoci môže nezverejnenie brániť tomu, aby boli jednotlivcovi uložené povinnosti, nemôže ho zbaviť možnosti dovolávať sa vo vzťahu k orgánu verejnej moci práv, ktoré mu tieto rozhodnutia priznávajú (rozsudok Sevince, už citovaný, bod 24).

12 — Rozsudok z 30. septembra 2004, Ayaz, C-275/02, Zb. s. I-8765, bod 45.

29. Obdobne, právo na prístup k zamestnaniu, ktoré dieťaťu tureckého pracovníka priznáva článok 7 druhý odsek rozhodnutia č. 1/80, sa viaže na podmienky, že tento pracovník legálne vykonával v prijímajúcom členskom štáte zamestnanie po dobu troch rokov a toto dieťa v danom štáte absolvovalo odborné vzdelávanie.

30. Na druhej strane od okamihu, keď sú tieto podmienky splnené, článok 7 prvý a druhý odsek rozhodnutia č. 1/80 priznáva rodinným príslušníkom tureckého pracovníka samostatné práva na prístup k zamestnaniu v prijímajúcom členskom štáte, ktoré im majú umožniť upevniť si v ňom svoje vlastné postavenie [13] a sú nezávislé od zachovania týchto podmienok.

31. Súdny dvor rozhodol, že právo odpovedať v prijímajúcom členskom štáte na každú pracovnú ponuku stanovené v posledných uvedených ustanoveniach nezaniká, ak turecký pracovník, od ktorého je toto právo odvodené, prestal patriť do legálneho pracovného trhu v tomto členskom štáte. [14] Toto právo pretrváva aj po tom, čo sa tento pracovník vrátil do svojej krajiny pôvodu. Z toho vyplýva, že prospech z uvedených ustanovení nie je vyhradený maloletým alebo plnoletým deťom takéhoto pracovníka, ktoré sú od neho ešte závislé. Podľa ustálenej judikatúry článok 7 prvý a druhý odsek rozhodnutia č. 1/80 sa uplatňuje takisto na plnoleté deti tohto pracovníka, ktoré žijú samostatne. [15]

32. Okrem toho práva na prístup k zamestnaniu v prijímajúcom členskom štáte priznané týmito ustanoveniami zahŕňajú aj existenciu súbežného práva na pobyt. [16] Súdny dvor opakovane rozhodol, že bez takéhoto práva na pobyt by boli práva na prístup k zamestnaniu zbavené akéhokoľvek potrebného účinku. [17] Z toho vyplýva, že ak rodinný príslušník tureckého pracovníka spĺňa podmienky podľa článku 7 prvého a druhého odseku rozhodnutia č. 1/80 na to, aby mohol odpovedať na každú pracovnú ponuku v prijímajúcom členskom štáte, orgány toho štátu nemôžu prijímať opatrenia týkajúce sa pobytu dotknutej osoby, ktoré by mohli byť prekážkou výkonu práv, ktoré tejto osobe priamo priznáva právny poriadok Spoločenstva.

33. Napokon judikatúra spresnila podmienky, za ktorých možno tieto práva obmedziť. Na jednej strane ich možno obmedziť,

13 — Tamže, bod 41 a citovaná judikatúra.

14 — Pozri, pokiaľ ide o článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80, rozsudky zo 16. marca 2000, Ergat, C-329/97, Zb. s. I-1487, bod 40; z 11. novembra 2004, Cetinkaya, C-467/02, Zb. s. I-10895, bod 31, ako aj Aydinli, už citovaný, body 25 a 26. Pozri, pokiaľ ide o článok 7 druhý odsek tohto istého rozhodnutia, rozsudok z 19. novembra 1998, Akman, C-210/97, Zb. s. I-7519, bod 44.

15 — Rozsudky Ergat, už citovaný, bod 27, ako aj Torun, už citovaný, body 27 a 28.

16 — Pozri, pokiaľ ide o článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80, rozsudok Cetinkaya, už citovaný, bod 31; pokiaľ ide o článok 7 druhý odsek tohto rozhodnutia, rozsudok Torun, už citovaný, bod 20 a citovaná judikatúra. Pozri tiež, pokiaľ ide o článok 6 uvedeného rozhodnutia, rozsudok Kurz, už citovaný, bod 27.

17 — Tamže.

ak dotknutá osoba opustila územie prijímajúceho členského štátu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu. [18] V tomto prípade dotknutá osoba v podstate stráca právne postavenie, ktoré nadobudla na základe článku 7 prvého alebo druhého odseku rozhodnutia č. 1/80, pretože ona sama prerušila väzby, ktoré ju spájajú s týmto členským štátom.

34. Na druhej strane ich možno obmedziť na základe článku 14 rozhodnutia č. 1/80, ak dotknutá osoba predstavuje reálne a závažné nebezpečenstvo pre verejný poriadok, bezpečnosť alebo verejné zdravie. [19] Rozsah výnimky stanovenej v tomto ustanovení sa musí vykladať rovnako ako rozsah výnimky stanovenej v článku 39 ods. 3 ES vo vzťahu k pracovníkom, štátnym príslušníkom Spoločenstva, ktorá má takmer totožné znenie. Z toho vyplýva, že opatrenia prijaté z dôvodu verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti musia byť založené na osobnom správaní dotknutej osoby, ktoré predstavuje aktuálne ohrozenie spoločnosti. [20]

35. Tieto dve podmienky, za ktorých dotknutá osoba stráca prospech z práva, ktoré odvodzuje z článku 7 prvého alebo druhého odseku rozhodnutia č. 1/80, boli predstavené ako obmedzujúce. Takto boli predstavené v už citovanom rozsudku Ergat [21]. Výslovne boli prevzaté aj v už citovaných rozsudkoch Cetinkaya, Aydinli a Torun, v ktorých bola položená otázka, či dotknutá osoba stratila práva, ktoré odvodzuje z uvedeného článku 7 prvého alebo druhého odseku na základe odsúdenia za trestný čin.

36. V už citovanom rozsudku Cetinkaya Súdny dvor vyvrátil tvrdenie nemeckej vlády, podľa ktorej tieto práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt môžu zaniknúť v dôsledku odsúdenia na trest odňatia slobody, po ktorom nasledovala liečba drogovej závislosti z dôvodu, že počas uväznenia a odvykacej liečby dotknutá osoba nebola k dispozícii na pracovnom trhu prijímajúceho členského štátu.

37. Súdny dvor rozhodol, že v takom prípade dotknutá osoba, ak neopustila územie tohto štátu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu, môže stratiť práva, ktoré vyvodzuje z článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80 len na základe článku 14 tohto rozhodnutia. [22]

38. Obmedzujúca povaha oboch vyššie uvedených podmienok bola ešte potvrdená v už citovanom rozsudku Aydinli, na ktorý sa osobitne odvoláva vnútroštátny súd.

18 — Rozsudok Ergat, už citovaný, bod 48 a citovaná judikatúra.

19 — Tamže, bod 46.

20 — Rozsudok Cetinkaya, už citovaný, body 43 a 44.

21 — Body 46 až 49.

22 — Rozsudok Cetinkaya, už citovaný, bod 38.

39. Pán Aydinli je turecký štátny príslušník, ktorý získal povolenie pripojiť sa k svojim rodičom v Nemecku, keď mal pätnásť rokov. V tomto členskom štáte absolvoval odborné vzdelávanie a vykonával v ňom zárobkovú činnosť u toho istého zamestnávateľa päť rokov. V uvedenom štáte mal povolenie na pobyt na neobmedzenú dobu.

40. Keďže dotknutá osoba spáchala trestný čin nedovoleného obchodovania s drogami vo veľkom množstve, bola zatknutá, umiestnená do vyšetrovacej väzby a odsúdená na trest odňatia slobody v trvaní troch rokov, do ktorého bolo započítané obdobie vyšetrovacej väzby.

41. Po výkone časti trestu získal odklad výkonu trestu, čo mu malo umožniť podrobiť sa dlhodobej odvykacej liečbe, ktorú úspešne ukončil. Dĺžka tejto liečby bola započítaná do dĺžky trestu a zvyšok trestu bol podmienečne odložený. Po ukončení odvykacej liečby pán Aydinli pracoval u svojho otca v Nemecku.

42. Nemecké orgány nariadili jeho okamžité vyhostenie v súlade s vnútroštátnym právom, podľa ktorého cudzinec, ktorý je s konečnou platnosťou odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní troch rokov bez možnosti podmienečného prepustenia na skúšobnú dobu, musí byť povinne z dôvodu porušenia ustanovení zákona o omamných látkach vyhostený.

43. Dotknutý vnútroštátny súd, na ktorý pán Aydinli podal proti tomuto rozhodnutiu o vyhostení žalobu, predložil niekoľko prejudiciálnych otázok, ktoré mu majú umožniť posúdiť zlučiteľnosť tohto rozhodnutia s rozhodnutím č. 1/80.

44. V už citovanom rozsudku Aydinli Súdny dvor začal spresnením, že postavenie tejto osoby, aj keď päť rokov pracovala pre toho istého zamestnávateľa v prijímajúcom členskom štáte, sa musí posudzovať tak, že spadá do pôsobnosti článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, ktorý predstavuje *lex specialis* v prospech rodinných príslušníkov tureckého pracovníka.

45. Súdny dvor potvrdil, že práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt, ktoré toto ustanovenie priznáva, nie sú závislé od okolnosti, že v spornom období bola dotknutá osoba plnoletá a už nebývala v spoločnej domácnosti so svojou rodinou, ale žila samostatne ako pracovník v tomto členskom štáte. [23]

23 — Bod 22 a citovaná judikatúra.

46. Takisto potvrdil, že tieto práva môžu byť orgánmi prijímajúceho členského štátu spochybnené len v dvoch prípadoch, a to ak prítomnosť tureckého prisťahovalca na ich území predstavuje reálne a závažné nebezpečenstvo pre verejný poriadok, bezpečnosť alebo verejné zdravie alebo ak dotknutá osoba opustila územie tohto štátu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu. [24]

47. Súdny dvor z toho vyvodil záver, že článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80 nedovoľuje, aby následne po odsúdení na trest odňatia slobody v trvaní niekoľko rokov, ktorý bol pôvodne stanovený bez možnosti podmienečného prepustenia a po ktorom nasleduje dlhodobá liečba drogovej závislosti, boli práva, ktoré toto ustanovenie priznáva tureckému štátnemu príslušníkovi v postavení pána Aydinliho, obmedzené z dôvodu dlhšej neprítomnosti tohto štátneho príslušníka na trhu práce.

48. V tomto ohľade uviedol, že prvá a druhá zarážka prvého odseku uvedeného článku 7 priznávajú rodinným príslušníkom tureckého pracovníka právo na zamestnanie, ale neukladajú im povinnosť vykonávať pracovnú činnosť, ako stanovuje článok 6 ods. 1 toho istého rozhodnutia. [25]

24 — Bod 27 a citovaná judikatúra.

25 — Bod 29.

49. V už citovanom rozsudku Torun Súdny dvor rozhodol, že judikatúru podľa ktorej v prípade odsúdenia za trestný čin možno práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt priznané článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 obmedziť len pri splnení dvoch vyššie uvedených podmienok, možno takisto uplatňovať na postavenie detí tureckých pracovníkov, na ktoré sa vzťahuje článok 7 druhý odsek uvedeného rozhodnutia. [26]

50. V žiadnom z vyššie uvedených rozsudkov nebol výslovný odkaz na článok 59 dodatkového protokolu.

II — Skutkový stav a konanie vo veci samej

51. Spor vo veci samej, ktorý viedol vnútroštátny súd k tomu, aby spochybnil judikatúru uvedenú vyššie vzhľadom na obmedzenie ustanovené článkom 59 dodatkového protokolu, je nasledujúci.

26 — Rozsudok Torun, už citovaný, body 24 až 26. Pán Torun, turecký štátny príslušník, narodený v Nemecku, syn tureckého pracovníka, ktorý v tomto členskom štáte pracoval vyše troch rokov, absolvoval v tomto štáte odbornú prípravu mechanika a bol odsúdený na trest odňatia slobody na tri roky a tri mesiace za ozbrojenú lúpež a nezákonné nadobudnutie omamných látok.

52. Pán Derin je turecký štátny príslušník, ktorý sa narodil 30. septembra 1973. V roku 1982 sa pripojil k svojim rodičom v Nemecku, kde tí vykonávali zárobkovú činnosť, jeho otec od roku 1980 do roku 1986 a jeho matka od roku 1971 do roku 1995.

53. Pán Derin chodil do školy v Nemecku, najprv do základnej školy od roku 1982 do roku 1988, potom od augusta 1988 až do júla 1990 do odbornej školy. Školskú dochádzku ukončil v roku 1991 získaním diplomu „mittlere Reife“ (diplom o ukončení stredoškolského štúdia nižšieho stupňa). V septembri 2001 začal ďalšiu odbornú prípravu na účely rekvalifikácie na šoféra z povolania pre prepravu tovarov a osôb.

54. V období od roku 1991 do roku 2005 dotknutá osoba vykonávala viaceré zamestnania ako zamestnanec u rôznych zamestnávateľov alebo ako samostatne zárobkovo činná osoba. Dĺžka jeho zamestnania u toho istého zamestnávateľa nikdy neprekročila jeden rok. V januári 2005 sa dotknutá osoba opäť zamestnala ako zamestnanec.

55. V roku 1990 bolo pánovi Derinovi udelené povolenie na trvalý pobyt v Nemecku. Na jeseň roku 1994 opustil domov svojich rodičov a založil si svoju vlastnú domácnosť. Jeho manželka, ktorá je tiež turecká štátna príslušníčka, sa k nemu pripojila vo februári 2002.

56. Pán Derin sa dopustil viacerých protiprávnych činov. V roku 1994, 1996, 1998, ako aj vo februári a auguste 2002 mu boli udelené denné pokuty. Dňa 13. decembra 2002 bol odsúdený na trest odňatia slobody na dva roky osem mesiacov a dva týždne za to, že do Nemecka za odplatu nezákonne prevádzal cudzincov v rámci organizovanej skupiny.

57. Dňa 24. novembra 2003 bolo proti pánovi Derinovi prijaté rozhodnutie o vyhostení na dobu neurčitú. Jeho sťažnosť proti tomuto rozhodnutiu bola zamietnutá rozhodnutím Regierungspräsidium Darmstadt z 15. septembra 2004. Pán Derin podal proti poslednému uvedenému rozhodnutiu žalobu 5. októbra 2004 na Verwaltungsgericht Darmstadt.

58. Tento súd rozhodol prerušiť konanie a podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania rozhodnutím vydaným 17. augusta 2005, ktoré bolo do kancelárie Súdneho dvora doručené 26. augusta 2005.

III — Prejudiciálne otázky

59. Vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania zo 17. augusta 2005 Verwaltungsgericht Darmstadt konštatuje, že

sporné rozhodnutie o vyhostení bolo prijaté v súlade s vnútroštátnym právom. Kladie si však otázku o súlade tohto rozhodnutia s ustanoveniami rozhodnutia č. 1/80.

60. Uvádza, že pán Derin, ktorý spadá do pôsobnosti ustanovení článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, nemohol stratiť práva priznané týmto ustanovením na základe jedného z dvoch dôvodov uvádzaných judikatúrou. V tejto súvislosti uvádza, že dotknutá osoba neopustila nemecké územie na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu. Okrem toho uvádza, že pán Derin nepredstavuje ani skutočnú hrozbu pre verejný poriadok v zmysle článku 14 rozhodnutia č. 1/80. Pýta sa však, či sú tieto dva dôvody taxatívne.

61. Práve vo svetle týchto úvah sa vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania zo 17. augusta 2005 Verwaltungsgericht Darmstadt pýtal, po prvé, či turecký štátny príslušník, ktorý sa pripojil k svojim rodičom v Nemecku, stráca právo na pobyt, ktoré vyvodzuje z článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, ak po dosiahnutí veku 21 rokov už nežije so svojimi rodičmi a nie je od nich závislý, okrem prípadu uvedeného v článku 14 tohto rozhodnutia a situácie, keď opustil územie prijímajúceho členského štátu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu.

62. Po druhé, Verwaltungsgericht Darmstadt položil ďalšiu otázku pre prípad, že by Súdny dvor odpovedal na prvú otázku kladne:

„Má tento turecký štátny príslušník — napriek tomu, že stratil práva, ktoré nadobudol podľa článku 7 [prvého odseku] [druhej] zarážky [rozhodnutia č. 1/80] — právo na zvláštnu ochranu podľa článku 14 rozhodnutia č. 1/80, keď po tom, ako prestal žiť v spoločnej domácnosti so svojimi rodičmi, nemal stále zamestnanie, nenadobudol na základe svojho pracovného pomeru práva podľa článku 6 prvej vety rozhodnutia č. 1/80 a v priebehu niekoľkých rokov vykonával výlučne samostatnú zárobkovú činnosť?“

63. Po tom, čo sa Verwaltungsgericht Darmstadt oboznámil s už citovaným rozsudkom Aydinli, 21. septembra 2005 nahradil svoju prvú prejudiciálnu otázku nasledujúcou otázkou:

„Je s článkom 59 [dodatkového protokolu] zlučiteľné, že turecký štátny príslušník, ktorý ako dieťa vstúpil na územie Spolkovej republiky Nemecko v rámci zlúčenia rodiny, nestráca svoje právo na pobyt, ktoré je spojené s právom na slobodný prístup ku každej pracovnej činnosti podľa jeho výberu na základe článku 7 [prvého odseku] [druhej] zarážky [rozhodnutia č. 1/80] — okrem prípadov stanovených v článku 14

rozhodnutia č. 1/80 a v prípade, že opustí prijímajúci členský štát na nie zanedbateľnú dobu bez oprávnených dôvodov —, aj v prípade, že po dovŕšení 21 rokov už nežije so svojimi rodičmi a nie je od nich závislý?“

64. Taktiež požiadal Súdny dvor, aby v prípade potreby odpovedal na druhú prejudiciálnu otázku položenú v jeho rozhodnutí o návrhu na začatie prejudiciálneho konania zo 17. augusta 2005.

65. V opravnom uznesení z 21. septembra 2005 vnútroštátny súd uvádza, že si kladie otázku o zlučiteľnosti judikatúry potvrdenej v už citovanom rozsudku Aydinli s článkom 59 dodatkového protokolu z nasledujúcich dôvodov.

66. Podľa tohto vnútroštátneho súdu článok 59 dodatkového protokolu znamená, že tureckí pracovníci nemajú na základe rozhodnutia č. 1/80 rozsiahlejšie práva, ako sú práva, ktoré štátnym príslušníkom Spoločenstva priznáva Zmluva. Pripustiť, že právo na pobyt v prijímajúcom členskom štáte vyplývajúce z článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80 môže zaniknúť len na základe dvoch dôvodov uvedených v už citovanom rozsudku Aydinli, by však znamenalo poskytnúť rodinným príslušníkom tureckého štátneho príslušníka priaznivejšie zaobchádzanie ako to, ktoré stanovuje Zmluva v prospech rodinných príslušníkov pracovníka, ktorý je štátnym príslušníkom Spoločenstva.

67. Verwaltungsgericht Darmstadt v tomto ohľade pripomína, že podľa článku 10 nariadenia č. 1612/68 právo detí pracovníka, ktorý je štátnym príslušníkom Spoločenstva, usadiť sa spolu s ním je časovo obmedzené. [27] Preto priznať pánovi Derinovi právo dovolávať sa práv priznaných článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80, aj keď má 31 rokov, nežije so svojimi rodičmi v spoločnej domácnosti a už nie je od nich závislý, by sa rovnalo priznať mu viac práv, ako má dieťa štátneho príslušníka Spoločenstva v tomto postavení.

68. Podľa Verwaltungsgericht Darmstadt nie je v rámci posúdenia pôsobnosti článku 7 rozhodnutia č. 1/80 opodstatnené prihliadať na skutočnosť, že deti štátnych príslušníkov Spoločenstva majú právo zostať na území prijímajúceho členského štátu v súlade s ustanoveniami Zmluvy týkajúcimi sa voľného pohybu osôb alebo iné práva odvodené od tohto ustanovenia. Porovnanie obidvoch predmetných situácií sa musí urobiť výlučne s ohľadom na práva priznané z dôvodu postavenia „rodinného príslušníka“.

27 — Pripomínam, že článok 10 nariadenia č. 1612/68 stanovuje:
„1. Spolu s pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom jedného členského štátu a je zamestnaný na území iného členského štátu, majú bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť právo usadiť sa:
a) jeho manželka/jej manžel a potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami;
b) závislí príbuzní pracovníka/pracovníčky a jeho manželky/manžela vo vzostupnej línii.
2. Členské štáty uľahčia prijatie každého rodinného príslušníka, ktorý nepodlieha ustanoveniam odseku 1, ak je závislou osobou vyššie uvedeného pracovníka alebo ak s ním žije v spoločnej domácnosti v štáte, odkiaľ prišiel.
3. Na účely odsekov 1 a 2 musí mať pracovník pre svoju rodinu k dispozícii také ubytovanie, aké zodpovedá bežným požiadavkám vlastných pracovníkov v regióne, kde je zamestnaný; toto ustanovenie však nesmie viesť k diskriminácii medzi vlastnými pracovníkmi a pracovníkmi z ostatných členských štátov.“

IV — Posúdenie

A — *Úvodné poznámky*

69. Talianska vláda a vláda Spojeného kráľovstva sa pýtajú, či sa na postavenie pána Derina vzťahuje článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80, ako to predpokladá vnútroštátny súd, alebo druhý odsek tohto článku.

70. Je pravdou, že postavenie pána Derina môže byť opísané ako postavenie tureckého štátneho príslušníka, ktorý ako dieťa dvojice tureckých migrujúcich pracovníkov patriacich do legálneho trhu práce v tomto členskom štáte získal povolenie pripojiť sa k nim na území tohto štátu v rámci zlúčenia rodiny. Takisto je nesporné, že dotknutá osoba legálne bývala spolu so svojimi rodičmi najmenej päť rokov.

71. Preto pán Derin spĺňa všetky podmienky požadované na účely priznania práv na slobodný prístup k zamestnaniu a na pobyt podľa článku 7 prvého odseku druhej zarážky rozhodnutia č. 1/80.

72. Tieto vlády sa však pýtajú, či postavenie pána Derina nespadá skôr pod článok 7 druhý odsek rozhodnutia č. 1/80, ktorý sa vzťahuje na postavenie detí tureckých pracovníkov, ktoré absolvovali odbornú prípravu v prijímajúcom členskom štáte, pretože podľa informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom dotknutá osoba navštevovala od 6. augusta 1988 do 15. júla 1990 odbornú školu, a na druhej strane v septembri 2001 začala odbornú prípravu ako vodič kamiónov.

73. Pojem „odborná príprava“ uvedený v článku 7 druhom odseku rozhodnutia č. 1/80 nie je v tomto rozhodnutí vymedzený. Jeho obsah takisto nebol spresnený Súdnym dvorom. Súdny dvor však naznačil, aký cieľ sleduje ustanovenie, ktorého je tento pojem súčasťou. Podľa Súdneho dvora článok 7 druhý odsek rozhodnutia č. 1/80 vyhradzuje deťom tureckého pracovníka osobitné zaobchádzanie, usilujúc sa o uľahčenie ich vstupu na trh práce po absolvovaní odborného vzdelávania s cieľom postupne dosiahnuť voľný pohyb pracovníkov v súlade s cieľom uvedeného rozhodnutia. [28]

74. Vzhľadom na tento cieľ zastávam názor, že pojem „odborná príprava“ uvedený v článku 7 druhom odseku rozhodnutia č. 1/80 musí byť predmetom porovnateľného výkladu, ako je výklad toho istého pojmu uvedeného v článku 150 ES, pretože

28 — Rozsudok Torun, už citovaný, bod 23 a citovaná judikatúra.

obe ustanovenia sledujú porovnateľné ciele. Článok 150 ES totiž dáva Spoločenstvu za úlohu dopĺňať činnosť členských štátov v oblasti odborného vzdelávania, najmä s cieľom uľahčiť profesijné začlenenie a opätovné začlenenie do pracovného trhu.

75. Súdny dvor vykladal pojem „odborné vzdelávanie“ stanovený zmluvou extenzívne. Podľa judikatúry tento pojem pokrýva každú formu vzdelávania, ktorá pripravuje na kvalifikáciu pre povolanie, remeslo alebo osobitné zamestnanie, alebo ktoré priznáva osobitnú spôsobilosť na výkon takéhoto povolania, remesla alebo zamestnania, bez ohľadu na vek a úroveň vzdelania žiakov alebo študentov, a to aj keď vyučovanie zahŕňa všeobecné vzdelávanie. [29]

76. Je úlohou vnútroštátneho súdu, ktorý je jediný oprávnený na posúdenie skutkového stavu v spore vo veci samej, posúdiť, či sa na dotknutú osobu má hľadieť ako na osobu, ktorá absolvovala v prijímajúcom členskom štáte odbornú prípravu v zmysle článku 7 druhého odseku rozhodnutia č. 1/80 z dôvodu, že navštevovala od 6. augusta 1988 do 15. júla 1990 odbornú školu alebo v septembri 2001 začala odbornú prípravu ako vodič kamiónov.

29 — Rozsudok z 30. mája 1989, Komisia/Rada, 242/87, Zb. s. 1425, bod 24.

77. Otázka, či dotknutá osoba spadá pod článok 7 prvý alebo druhý odsek rozhodnutia č. 1/80, však nie je relevantná pre preskúmanie prvej otázky položenej vnútroštátnym súdom.

78. Je totiž zrejmé, že hoci sa oba odseky článku 7 rozhodnutia č. 1/80 čiastočne odlišujú svojimi podmienkami uplatňovania, práva, ktoré priznávajú dieťaťu tureckého pracovníka, a podmienky, pri ktorých môžu tieto práva zaniknúť, sú v podstate totožné. V obidvoch prípadoch ide o samostatné práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt, ktoré podľa judikatúry pretrvávajú aj po tom, čo dotknutá osoba dosiahla vek 21 rokov a žije samostatne, a môžu zaniknúť len na základe článku 14 rozhodnutia č. 1/80 alebo v prípade odchodu z prijímajúceho členského štátu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu.

79. V rozsahu, v akom sa vnútroštátny súd pýta Súdneho dvora na zlučiteľnosť rozsahu práv takto priznaných článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 s článkom 59 dodatkového protokolu, nemôže byť odpoveď na túto otázku odlišná podľa toho, či dotknutá osoba spadá pod prvý alebo druhý odsek článku 7 rozhodnutia č. 1/80.

80. Preskúmam teda otázky predložené vnútroštátnym súdom na základe predpokladu, ktorý tento súd pripustil, podľa ktorého postavenie pána Derina spadá pod článok 7 prvý odsek druhú zarážku rozhodnutia č. 1/80.

B — *O prvej prejudiciálnej otázke*

81. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či judikatúra týkajúca sa podmienok, za ktorých možno práva plnoletého dieťaťa tureckého pracovníka priznané článkom 7 prvým odsekom druhou zarážkou rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, neporušuje obmedzenie stanovené dodatkovým protokolom. V podstate sa pýta, či judikatúra, podľa ktorej turecký štátny príslušník, ktorý ako dieťa vstúpil na územie členského štátu v rámci zlúčenia rodiny, stráca právo na pobyt v tomto štáte, ktoré je spojené s právom na slobodný prístup ku každej pracovnej činnosti podľa jeho výberu, ktoré odvodzuje z článku 7 prvého odseku druhej zarážky rozhodnutia č. 1/80, len v dvoch prípadoch, a to v prípadoch stanovených v článku 14 tohto rozhodnutia, alebo v prípade, že opustí prijímajúci členský štát na nie zanedbateľnú dobu bez oprávneného dôvodu, aj v prípade, že po dovŕšení 21 rokov už nežije so svojimi rodičmi a nie je od nich závislý, je zlučiteľná s článkom 59 dodatkového protokolu.

82. Nemecká, talianska vláda a vláda Spojeného kráľovstva tvrdia, že vyššie uvedená judikatúra je v rozpore s daným článkom 59, pretože rozsah práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 prvým odsekom druhou zarážkou rozhodnutia č. 1/80 musí byť rovnaký ako rozsah práv priznaných dieťaťu pracovníka Spoločenstva na základe článkov 10 a 11 nariadenia č. 1612/68.[30] Podľa týchto vlád v rozsahu, v akom sa tieto ustanovenia vzťahujú len na deti, ktoré majú menej ako 21 rokov alebo sú závislé od svojich rodičov, turecké dieťa staršie ako 21 rokov, ktoré už nie je závislé od svojich rodičov v prijímajúcom členskom štáte, už nemá práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt stanovené rozhodnutím č. 1/80.

83. V tomto ohľade sa tieto vlády odvolávajú na stanovisko, ktoré zastával generálny advokát Geelhoed vo svojich návrhoch vo veci Ayaz[31], ktorý navrhoval vykladať práva, ktoré dieťaťu tureckého pracovníka priznáva článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80, nasledujúcim spôsobom. Podľa generálneho advokáta je potrebné rozlišovať tri prípady:

— po dosiahnutí plnoletosti zostane dieťa naďalej závislé na pracovníkovi,

30 — Článok 11 nariadenia č. 1612/68 stanovuje: „Ak štátny príslušník členského štátu vykonáva zamestnanie alebo samostatnú zárobkovú činnosť na území iného členského štátu, jeho manželka/jej manžel a jeho deti mladšie ako 21 rokov alebo od neho závislé majú právo na prístup k zamestnaniu na celom území toho istého štátu a to aj vtedy, keď nie sú štátnymi príslušníkmi ani jedného z členských štátov.“

31 — Bod 52 týchto návrhov.

napríklad ak študuje na náklady svojich rodičov: v tomto prípade naďalej spadá do rozsahu pôsobnosti článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80,

— dieťa je zamestnané na legálnom trhu práce v členskom štáte: takto má vlastné práva podľa článku 6 tohto istého rozhodnutia,

— dieťa ešte nie je zamestnané a nie je na pracovníkovi závislé: v takomto prípade po uplynutí primeranej lehoty na nájdenie zamestnania v podstate stráca svoje práva podľa rozhodnutia č. 1/80 a jeho prístup na trh práce upravuje len vnútroštátne právo.

84. Podľa tohto tvrdenia článok 7 rozhodnutia č. 1/80 priznáva dieťaťu tureckého pracovníka len práva odvodené od jeho postavenia rodinného príslušníka tohto pracovníka, ktoré zaniknú, ak dosiahne vek 21 rokov a už nie je od tohto pracovníka závislé.

85. Uvedené vlády taktiež citujú už citovaný rozsudok Ayaz, v ktorom Súdny dvor rozhodol, že pojem „rodinný príslušník“ uvedený v článku 7 rozhodnutia č. 1/80 má rovnaký rozsah ako ten istý pojem obsiahnutý v článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1612/68.

86. Vláda Spojeného kráľovstva tvrdí, že judikatúra je takisto v rozpore s článkom 59 dodatkového protokolu z nasledujúceho dôvodu.

87. Táto vláda pripomína, že v už citovanom rozsudku Aydinli Súdny dvor vykladal prvú a druhú zarážku prvého odseku tohto článku 7 v tom zmysle, že priznávajú rodinným príslušníkom tureckého pracovníka právo na zamestnanie, ale neukladajú im povinnosť vykonávať zamestnaneckú činnosť, ako stanovuje článok 6 ods. 1 uvedeného rozhodnutia. Podľa tejto vlády uvedená judikatúra v spojení s judikatúrou týkajúcou sa dvoch podmienok, za ktorých možno práva odvodené z článku 7 rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, priznáva rodinným príslušníkom tureckého pracovníka výhodnejšie práva, ako sú práva priznané rodinným príslušníkom pracovníka Spoločenstva a samotným pracovníkom Spoločenstva.

88. Takto, pokiaľ ide o rodinných príslušníkov pracovníka Spoločenstva, tí nemajú všeobecné právo na trvalý pobyt na území prijímajúceho členského štátu.

89. Vláda Spojeného kráľovstva v tomto ohľade pripomína, že uvedení rodinní príslušníci môžu nadobudnúť právo na trvalý pobyt v tomto štáte za podmienok stanovených

v článkoch 2 a 3 nariadenia Komisie (EHS) č. 1251/70 [32], pričom podobné podmienky sa uplatňujú aj vtedy, keď štátny príslušník Spoločenstva vykonával samostatnú zárobkovú činnosť.

90. Táto vláda uvádza, že smernica 2004/38 takisto nezakladá takéto všeobecné právo.

91. Tvrdí, že článok 6 tejto smernice stanovuje právo na pobyt pre občanov Únie a ich rodinných príslušníkov počas obdobia troch mesiacov a po uplynutí tohto obdobia sa toto právo viaže na podmienku byť rodinným príslušníkom pracovníka alebo samostatne zárobkovo činnej osoby [33] alebo na ďalšie podmienky stanovené v článku 7 ods. 1 písm. b) až d) uvedenej smernice. [34]

92. Táto vláda vysvetľuje, že rodinnému príslušníkovi štátneho príslušníka Spoločenstva môže byť priznané osobné právo na pobyt po odchode alebo úmrtí tohto štátneho príslušníka za podmienok stanovených v článku 12 smernice 2004/38, ak sám spĺňa podmienky uvedené v článku 7 ods. 1 písm. a) až d) alebo získal právo na trvalý pobyt. Uvádza, že takéto právo na trvalý pobyt je prístupné okrem osobitných prípadov občanom Únie, ktorí sa legálne zdržiavali počas nepretržitého obdobia piatich rokov na území predmetného prijímajúceho členského štátu, ako aj ich rodinným príslušníkom, ktorí sa tam s nimi zdržiavali počas tohto obdobia. [35]

93. Pokiaľ ide o právo pracovníka Spoločenstva na pobyt, vláda Spojeného kráľovstva pripomína, že toto právo sa viaže na vykonávanie zamestnania. V prípade ukončenia pracovnoprávneho vzťahu môže

32 — Nariadenie Komisie (EHS) č. 1251/70 z 29. júna 1970 o práve pracovníkov zostať na území členského štátu po skončení zamestnania v tomto štáte (Ú. v. ES L 142, s. 24; Mim. vyd. 05/001, s. 32). Toto nariadenie bolo s účinnosťou od 30. apríla 2006 zrušené nariadením Komisie (ES) č. 635/2006 z 25. apríla 2006 (Ú. v. EÚ L 112, s. 9). Toto zrušenie bolo odôvodnené skutočnosťou, že smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) č. 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46), zoskupila právnu úpravu o voľnom pohybe občanov Únie do jednotného textu. Vo svojom článku 17 táto smernica preberá podstatu ustanovení nariadenia č. 1251/70 a dopĺňa ich tým, že držiteľom práva zostať priznáva privilegovanejšie postavenie, teda právo na trvalý pobyt.

33 — Článok 7 ods. 1 písm. a) a d) smernice 2004/38.

34 — Článok 7 ods. 1 smernice 2004/38 takisto priznáva každému občanovi Únie právo na pobyt na území iného členského štátu na obdobie dlhšie ako tri mesiace, ak má dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu, a ak tieto osoby majú komplexné krytie nemocenského poistenia v tomto štáte [písm. b)], alebo ak v tomto štáte študuje alebo vykonáva odbornú prípravu a má finančné prostriedky a komplexné krytie nemocenského poistenia uvedené v predchádzajúcom bode [písm. c)]. Článok 7 ods. 1 písm. d) tejto smernice rozširuje toto právo na rodinného príslušníka, ktorý sprevádza alebo sa pripája k občanovi Únie, ktorý sám spĺňa podmienky uvedené v písmenách a), b) alebo c).

35 — Článok 16 smernice 2004/38.

toto právo na pobyt naďalej existovať len za určitých podmienok, akými je hľadanie nového zamestnania, a to len počas obmedzeného obdobia. Ani štátny príslušník Spoločenstva teda nemá všeobecné právo trvale zostať na území iného členského štátu na účely výkonu budúceho zamestnania podľa svojho výberu. [36]

94. Na rozdiel od nemeckej, talianskej vlády a vlády Spojeného kráľovstva Komisia tvrdí, že judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa rozsahu práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 nie je v rozpore s ustanoveniami článku 59 dodatkového protokolu.

95. S posúdením Komisie súhlasím. Na účely odôvodnenia môjho stanoviska v prvom rade predložím dôvody, pre ktoré časová pôsobnosť práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 musí byť podľa mňa stanovená nielen odkazom na články 10 a 11 nariadenia č. 1612/68, ale aj s prihliadnutím na pravidlá Zmluvy týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov.

96. V druhom rade vysvetlím, že judikatúra týkajúca sa rozsahu práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 ho vo všeobecnosti nestavia do výhodnejšieho postavenia, ako je postavenie pracovníka Spoločenstva.

97. V treťom rade ukážem, že v osobitných okolnostiach konania vo veci samej judikatúra týkajúca sa podmienok, za ktorých možno práva odvodené z článku 7 rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, nemá za následok priznanie tureckému štátnemu príslušníkovi, ktorý sa nachádza v postavení pána Derina, väčšieho rozsahu práv, ako sú práva priznané pracovníkovi Spoločenstva.

1. Rozsah práv priznaných článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 musí byť stanovený nielen odkazom na články 10 a 11 nariadenia č. 1612/68, ale aj s prihliadnutím na pravidlá Zmluvy týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov

98. Domnievam sa, že stanovisko nemeckej, talianskej vlády a vlády Spojeného kráľovstva, podľa ktorého časová pôsobnosť práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 musí byť rovnaká, ako je časová pôsobnosť práv

36 — V tejto súvislosti vláda Spojeného kráľovstva odkazuje na rozsudky z 26. februára 1991, Antonissen (C-292/89, Zb. s. I-745 bod 21); z 20. februára 1997, Komisia/Belgicko (C-344/95, Zb. s. I-1035 bod 17), a z 23. marca 2004, Collins (C-138/02, Zb. s. I-2703 bod 37).

priznaných dieťaťu pracovníka Spoločenstva článkami 10 a 11 nariadenia č. 1612/68, nemožno prijať z nasledujúcich dôvodov.

99. Predovšetkým takýto veľmi reštriktívny výklad práv priznaných článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 nemá základ v znení príslušných predpisov.

100. Preto je nesporné, že článok 7 rozhodnutia č. 1/80 neobsahuje údaj, na základe ktorého by priznával dieťaťu tureckého pracovníka len práva odvodené od jeho postavenia rodinného príslušníka tohto pracovníka, ktoré musia zaniknúť, ak toto dieťa dosiahne vek 21 rokov a žije samostatne.

101. To isté konštatovanie treba prijať, pokiaľ ide o článok 59 dodatkového protokolu. Tento článok totiž len veľmi všeobecne stanovuje, že v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje uvedený protokol, „Tureckej republike" nemožno priznať priaznivejšie zaobchádzanie, ako je zaobchádzanie, ktoré si členské štáty vzájomne priznávajú podľa Zmluvy o založení Spoločenstva.

102. Určite sa nezdá byť sporným, že aj keď sa toto ustanovenie vzťahuje len na „Tureckú republiku", musí sa naň hľadieť tak, že obmedzuje rozsah práv, ktoré možno priznať tureckým štátnym príslušníkom podľa dodatkového protokolu. Na oblasť pohybu osôb medzi členskými štátmi a Tureckom sa tento protokol vzťahuje preto, že táto oblasť je predmetom ustanovení jeho hlavy II, najmä jeho článku 36.

103. Takisto podotýkam, že rozhodnutie č. 1/80 má za cieľ postupné zavádzanie voľného pohybu pracovníkov medzi členskými štátmi a Tureckom podľa článku 12 dohody o pridružení a článku 36 dodatkového protokolu, to znamená inšpirovaním sa pravidlami Zmluvy týkajúcimi sa tejto základnej slobody. Je takisto nesporné, že rozhodovacia právomoc asociačnej rady sa musí vykonávať v medziach jej právomocí.

104. Z týchto skutočností teda možno vyvodiť, že na základe článku 59 dodatkového protokolu práva priznané rozhodnutím č. 1/80 všetkým tureckým štátnym príslušníkom, teda pracovníkom a ich rodinným príslušníkom, nemôžu byť priaznivejšie ako práva priznané štátnym príslušníkom členských štátov a ich rodinným príslušníkom na základe ustanovení Zmluvy týkajúcich sa voľného pohybu pracovníkov, ktorými sa majú účastníci pridruženia inšpirovať.

105. Nezdá sa mi však možné zo všeobecných pojmov, ktoré používa článok 59 uvedeného protokolu, vyvodiť, že rozsah práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80 musí byť stanovený len s odkazom na články 10 a 11 nariadenia č.1612/68, takže tieto práva musia zaniknúť, ak toto dieťa dosiahne vek 21 rokov a žije samostatne.

106. Ďalej, takýto výklad pôsobnosti článku 7 rozhodnutia č. 1/80 by bol v rozpore so systémom stanoveným týmto rozhodnutím. V článku 6 ods. 1 tohto rozhodnutia je totiž výslovne uvedené, že toto ustanovenie sa má uplatňovať „s výhradou ustanovení článku 7“ [*neoficiálny preklad*].

107. Ako Súdny dvor už rozhodol v už citovanom rozsudku Aydinli,[37] z tejto časti vety jasne vyplýva, že článok 7 rozhodnutia č. 1/80 predstavuje pre rodinných príslušníkov tureckého pracovníka *lex specialis*. Článok 6 tohto rozhodnutia sa má uplatňovať len vtedy, ak dotknutá osoba nie je spôsobilá dovolávať sa práv priznaných článkom 7 prvým alebo druhým odsekom uvedeného rozhodnutia.

37 — Bod 19.

108. Posúdenie, podľa ktorého sa na dieťa tureckého pracovníka, ktoré dosiahlo vek 21 rokov a žije samostatne, už nevzťahuje článok 7 rozhodnutia č. 1/80 a mohol by sa naň uplatniť len článok 6 tohto rozhodnutia, je v rozpore so subsidiárnou povahou tohto posledného uvedeného ustanovenia.

109. Nakoniec zastávam názor, že tvrdenie, ktoré obhajuje nemecká, talianska vláda a vláda Spojeného kráľovstva, je v rozpore s cieľmi dodatkového protokolu, ktorého súčasťou je článok 59.

110. Ako už bolo uvedené, dodatkový protokol vo svojom článku 36 stanovuje, že voľný pohyb pracovníkov medzi členskými štátmi a Tureckou republikou sa bude uskutočňovať postupne medzi dvanástym a dvadsiatym druhým rokom po nadobudnutí účinnosti dohody o pridružení vychádzajúc z článkov Zmluvy o voľnom pohybe. Takisto je nesporné, že dohoda o pridružení má za cieľ napomôcť tomu, aby sa pristúpenie Tureckej republiky k Európskej únii stalo naozaj uskutočniteľným.

111. Na základe skúmania ustanovení nariadenia č. 1612/68 prijatého na účely uplatňovania pravidiel Zmluvy týkajúcich sa voľného pohybu pracovníkov konštatujem, že zákonodarca Spoločenstva stanovil, že skutočný

výkon tejto slobody pohybu štátnych príslušníkov Spoločenstva vyžaduje, aby im bolo zaručené nielen právo na zlúčenie rodiny v prijímajúcom členskom štáte, ale aj integrácia ich rodinných príslušníkov v tomto štáte.

112. V súlade s piatym odôvodnením nariadenia č. 1612/68, a ako to Súdny dvor viackrát pripomenul, optimálna integrácia rodiny pracovníka Spoločenstva v prijímajúcom členskom štáte je nevyhnutná, aby sa mohla sloboda pohybu pracovníkov zakotvená v Zmluve vykonávať v objektívnych podmienkach slobody a dôstojnosti. [38]

113. Nariadenie č. 1612/68 vo svojom článku 10 zaručuje právo manžela/manželky pracovníka, ako aj ich potomkov, ktorí majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami, usadiť sa spolu s pracovníkom. Takisto vo svojom článku 11 zaručuje rodinným príslušníkom tohto pracovníka právo na prístup k zamestnaniu na území prijímajúceho členského štátu, v ktorom je zamestnaný samotný pracovník. Nakoniec toto nariadenie vo svojom článku 12 priznáva deťom uvedeného pracovníka právo na školskú dochádzku a štúdiá za rovnakých podmienok, ako sú podmienky, ktoré sa vzťahujú na štátnych príslušníkov tohto štátu.

114. Právo na integráciu rodinných príslušníkov pracovníka Spoločenstva v prijímajúcom členskom štáte teda nezahŕňa len právo usadiť sa s ním v tomto štáte a študovať tam, ale aj právo na slobodný prístup k zamestnaniu v tomto štáte.

115. Určite, práva priznané rodinným príslušníkom uvedeného pracovníka nariadením č. 1612/68 sú práva odvodené od výkonu slobody pohybu týmto pracovníkom podľa článku 39 ES. Tieto práva v podstate zaniknú, ak podmienky upravené v článku 10 tohto nariadenia už nie sú splnené, teda ak ide o dieťa, ktoré dosiahne vek 21 rokov a už nie je závislé od svojich rodičov.

116. Ako však uvádza Komisia, tieto obmedzenia rozsahu práv priznaných dieťaťu pracovníka Spoločenstva nariadením č. 1612/68 musia byť vnímané vo svetle skutočnosti, že toto dieťa má aj po tom, ako dosiahlo vek 21 rokov a prestalo byť závislé od svojich rodičov, samostatné práva stanovené Zmluvou, ako aj aktmi sekundárneho práva prijatými na účely jej uplatňovania.

117. Dieťa pracovníka Spoločenstva sa totiž môže dovolávať najmä základnej slobody

38 — Pozri najmä rozsudok zo 17. septembra 2002, Baumbast a R, C-413/99, Zb. s. I-7091, bod 50 a citovanú judikatúru.

pohybu upravenej v článku 39 ES, podľa ktorej sa môže zdržiavať na území prijímajúceho členského štátu na účely výkonu zamestnaniu alebo hľadania práce. Tiež môže na tomto území zostať aj po ukončení zamestnania.

118. S prihliadnutím na existenciu týchto samostatných práv sa teda zákonodarca Spoločenstva mohol v nariadení č. 1612/68 obmedziť na stanovenie práv založených výlučne na postavení rodinného príslušníka pracovníka, ktorý je štátnym príslušníkom Spoločenstva. K optimálnej integrácii dieťaťa pracovníka Spoločenstva v prijímajúcom členskom štáte, zaručenej v tomto nariadení priznaním práv odvodených od jeho postavenia rodinného príslušníka, môže dochádzať prostredníctvom výkonu samostatných práv týmto dieťaťom, ktoré mu priznávajú pravidlá Zmluvy.

119. Vo svetle týchto skutočností sa domnievam, že cieľ integrácie tureckých štátnych príslušníkov a ich rodinných príslušníkov, ktorý je základom pridruženia medzi členskými štátmi a Tureckou republikou, bráni tomu, aby bola časová pôsobnosť práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 obmedzená na pôsobnosť práv dieťaťu pracovníka Spoločenstva priznaných článkami 10 a 11 nariadenia č. 1612/68.

120. Pripustiť, že dieťa tureckého pracovníka, ktoré dosiahlo vek 21 rokov a už nie je závislé od svojich rodičov, stráca práva, ktoré vyvodzuje z článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, a môže žiadať len priznanie postupných práv stanovených v článku 6 toho istého rozhodnutia, by totiž malo za následok, že bez ohľadu na generácie a dĺžku ich pobytu v prijímajúcom členskom štáte by tureckí štátni príslušníci v tomto štáte nemali priaznivejšie práva, ako prvá generácia prisťahovalcov.

121. Toto by malo za následok, že právo dieťaťa tureckého pracovníka na pobyt v prijímajúcom členskom štáte založené na rozhodnutí č. 1/80 by malo vždy neistú a dočasnú povahu, aj keď sa tam narodilo a strávilo tam celý svoj profesijný život, pretože uvedené právo by zaniklo, ak by sa toto dieťa stalo obeťou nehody, ktorá by ho natrvalo zbavila spôsobilosti na prácu, alebo ak by si uplatňovalo práva na dôchodok. [39]

39 — Turecký štátny príslušník sa už nemôže domáhať práva na pobyt na území prijímajúceho členského štátu založeného na článku 6 rozhodnutia č. 1/80, ak dosiahol dôchodkový vek alebo ak utrpel pracovný úraz spôsobujúci jeho úplnú a trvalú neschopnosť vykonávať zamestnanie v budúcnosti. Podľa Súdneho dvora v takomto prípade treba na dotknutú osobu hľadieť tak, že natrvalo opustila pracovný trh tohto členského štátu, takže právo na pobyt, ktorého sa domáha, nemá žiadnu súvislosť so zamestnaním, a to ani v budúcnosti (rozsudok zo 6. júna 1995, Bozkurt, C-434/93, Zb. s. I-1475, body 39 a 40). V rozsudku z 23. januára 1997, Tetik (C-171/95, Zb. s. I-329 body 40 až 42 a 46), Súdny dvor rozhodol, že turecký pracovník stratí práva, ktoré mu priznáva uvedený článok 6, ak sa rozhodne ukončiť svoje zamestnanie a ak v primeranej lehote nepodnikne nevyhnutné kroky, aby nadviazal nový pracovnoprávny vzťah. Toto posúdenie Súdny dvor potvrdil v rozsudku z 10. februára 2000, Nazli (C-340/97, Zb. s. I-957 body 44 a 49).

122. Neistá a dočasná povaha práv, ktoré by boli takto priznané tureckým štátnym príslušníkom rozhodnutím č. 1/80 bez ohľadu na generácie a ich väzbu s prijímajúcim členským štátom, by im neumožňovala optimálne sa integrovať v tomto štáte.

123. Preto sa podľa mňa Súdny dvor správne domnieval, že článok 7 rozhodnutia č. 1/80 priznáva dieťaťu tureckého pracovníka samostatné práva, ktoré sa uplatnia, aj keď toto dieťa dosiahlo vek 21 rokov a žije samostatne.

124. Už citovaný rozsudok Ayaz, na ktorý sa odvolávali nemecká, talianska vláda a vláda Spojeného kráľovstva na podporu svojho tvrdenia, toto posúdenie nevyvracia.

125. V tomto rozsudku sa Súdny dvor vyjadril k tomu, či sa má zať tureckého pracovníka považovať za rodinného príslušníka tohto pracovníka v zmysle článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, aby sa mohol domáhať práv priznaných týmto ustanovením. V rámci odpovede na túto otázku Súdny dvor uviedol, že je potrebné odvolávať sa na pojem „rodinný príslušník“ uvedený v článku 10 ods. 1 nariadenia č. 1612/68. [40]

40 — Rozsudok Ayaz, už citovaný, bod 45.

126. Tento odkaz na rozsah uvedeného ustanovenia musí byť podľa mňa vnímaný tak, že jeho cieľom je v rámci pridruženia Tureckej republiky k členským štátom prebrať pôsobnosť pojmu „rodinný príslušník“ uvedeného v nariadení č. 1612/68, pokiaľ ide o príbuzenský vzťah nevyhnutný a dostatočný na zaradenie do takejto skupiny. Účelom tohto odkazu nebolo spochybniť judikatúru týkajúcu sa samostatnej povahy práv priznaných článkom 7 prvým a druhým odsekom rozhodnutia č. 1/80 rodinnému príslušníkovi, ktorý spĺňa podmienky uvedené v týchto ustanoveniach.

127. Ako dôkaz uvádzam, že táto judikatúra bola výslovne potvrdená v už citovaných rozsudkoch Cetinkaya, Aydinli a Torun, vydaných po už citovanom rozsudku Ayaz.

128. Napokon obmedzenie rozsahu práv priznaných článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 na práva priznané článkom 10 nariadenia č. 1612/68 by podľa môjho názoru bolo v rozpore s cieľom vyjadreným v preambule dohody o pridružení a prebratým v jej článku 28, ktorým je uľahčiť pristúpenie Tureckej republiky k Európskej únii, pokiaľ bude Turecká republika schopná prijať všetky záväzky vyplývajúce zo Zmluvy.

129. Už som uviedol, že na to, aby mohlo byť toto pristúpenie naozaj uskutočniteľné, účastníci tejto dohody sa medzi sebou dohodli postupne vytvárať voľný pohyb pracovníkov a v tomto smere stanovili, že sa budú inšpirovať pravidlami Zmluvy týkajúcimi sa tejto základnej slobody.

130. Z tohto cieľa a výslovného odkazu na ustanovenia Zmluvy týkajúce sa slobody pohybu môžem vyvodiť, že pri stanovení rozsahu práv priznaných tureckým pracovníkom a ich rodinným príslušníkom rozhodnutím č. 1/80 sa musí prihliadať na vývoj práv, ktoré sú priznané štátnym príslušníkom Spoločenstva. Toto zohľadnenie sa totiž zdá byť nevyhnutné na to, aby tureckým štátnym príslušníkom, ktorí vykonávali práva stanovené v rámci pridruženia, bolo umožnené za najlepších možných podmienok v čase pristúpenia nadobudnúť práva priznané štátnym príslušníkom Spoločenstva.

131. Inými slovami, príprava na pristúpenie Tureckej republiky k Európskej únii by mala viesť k zabráneniu toho, aby vznikla odchýlka medzi právami priznanými tureckým štátnym príslušníkom, ktorí využili slobodu pohybu stanovenú v rámci pridruženia, a právami, ktoré sú priznané štátnym príslušníkom Spoločenstva.

132. Je nesporné, že právo na pohyb a pobyt, ktoré bolo Zmluvou pôvodne stanovené pre zamestnancov a samostatne zárobkovo činné osoby, bolo postupne oddelené od výkonu hospodárskej činnosti, aby mohlo byť zovšeobecnené na všetkých štátnych príslušníkov členského štátu. Tento vývoj sa najskôr uskutočnil prostredníctvom smerníc.[41] Ďalej pokračoval Zmluvou o Európskej únii, ktorá po nadobudnutí účinnosti 1. novembra 1993 zaviedla postavenie občana Únie a na základe ktorej sa právo na pohyb a pobyt vo všetkých členských štátoch Spoločenstva stalo právom, ktoré Zmluva priznáva priamo každému občanovi.[42]

133. Nový vývoj priniesla smernica 2004/38, ktorej lehota na prebratie uplynula 30. apríla 2006 a ktorá občanom Únie, ktorí sa legálne zdržiavali počas nepretržitého obdobia piatich rokov na území prijímajúceho členského štátu, priznáva najmä právo na trvalý pobyt na tomto území, ktoré sa neviaže na žiadnu ďalšiu podmienku.[43]

134. S ohľadom na tento vývoj by nebolo v súlade s cieľom smerujúcim k uľahčeniu

41 — Pozri smernicu Rady 90/364/EHS z 28. júna 1990 o práve pobytu (Ú. v. ES L 180, s. 26; Mim. vyd. 20/001, s. 3), smernicu Rady 90/365/EHS z 28. júna 1990 o práve pobytu pre zamestnané osoby a samostatne zárobkovo činné osoby po skončení ich pracovnej činnosti (Ú. v. ES L 180, s. 28; Mim. vyd. 20/001, s. 5), a smernicu Rady 93/96/EHS z 29. októbra 1993 o práve študentov na pobyt (Ú. v. ES L 317, s. 59; Mim. vyd. 06/002, s. 250).

42 — Článok 18 ods. 1 ES a na účely výkladu tohto článku pozri rozsudok Baumbast a R, už citovaný (bod 81).

43 — Článok 16 smernice 2004/38.

pristúpenia Tureckej republiky k Európskej únii zbaviť deti tureckých pracovníkov, ktoré spĺňajú podmienky vyjadrené v článku 7 rozhodnutia č. 1/80, práv odvodených z tohto ustanovenia, keď dosiahnu vek 21 rokov a už nie sú závislé od svojich rodičov, a uplatňovať na ne rovnaké podmienky ako na prvú generáciu prisťahovalcov.

135. Takýto systematický návrat detí tureckých pracovníkov „späť na štartovaciu čiaru“ integrácie v prijímajúcom členskom štáte sa mi zdá tým menej odôvodnený, že postavenie príslušníkov tretích krajín, s ktorými Spoločenstvo neuzavrelo dohovor, sa takisto podstatne zlepšilo.

136. Smernica Rady 2003/109/ES [44], prijatá na základe vyhlásenia Európskej rady v Tampere 15. a 16. októbra 1999 [45], totiž zavádza v prospech štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa legálne zdržiavajú na území členského štátu počas obdobia piatich rokov, postavenie osoby s dlhodobým pobytom trvalej povahy, na základe ktorého im musí byť priznané rovnaké zaobchádzanie ako štátnym príslušníkom vo viacerých oblastiach. Ide najmä o podmienky prístupu k zamestnaniu a samostatnej zárobkovej činnosti, všeobecné vzdelávanie a odborné vzdelávanie, sociálne zabezpečenie, sociálnu pomoc a sociálnu ochranu, daňové výhody, prístup k tovarom a službám dostupných pre verejnosť a k postupom na získanie ubytovania. [46]

137. Preto by nebolo v súlade s týmto vývojom, aby práva priznané dieťaťu tureckého pracovníka dohodou o pridružení, ktorá bola uzavretá pred viac ako štyridsiatimi rokmi, neboli výhodnejšie ako práva, ktoré sa teraz priznávajú štátnym príslušníkom ostatných tretích krajín, ktorí sa legálne zdržiavali na území prijímajúceho členského štátu počas obdobia piatich rokov. Časová prednosť dohody o pridružení a cieľ uľahčiť pristúpenie Tureckej republiky k Európskej únii by mali viesť k tomu, aby tureckí štátni príslušníci, ktorí využili práva stanovené v rámci pridruženia, mali postavenie nachádzajúce sa medzi postavením občanov Únie a postavením štátnych príslušníkov tretích krajín.

44 — Smernica z 25. novembra 2003 o právnom postavení štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré sú osobami s dlhodobým pobytom (Ú. v. EÚ L 16, s. 44; Mim. vyd. 19/006, s. 272). Táto smernica sa uplatňuje bez toho, aby tým boli dotknuté priaznivejšie ustanovenia bilaterálnych a multilaterálnych dohôd medzi Spoločenstvom alebo medzi Spoločenstvom a jeho členskými štátmi na jednej strane a tretími krajinami na strane druhej [článok 3 ods. 3 písm. a)]. Členské štáty prijmú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 23. januára 2006 (článok 26 prvý odsek).

45 — Z tohto vyhlásenia vyplýva, že právne postavenie štátnych príslušníkov tretích krajín by malo byť priblížené k právnemu postaveniu štátnych príslušníkov členských štátov a že osobe, ktorá sa určitú stanovenú dobu oprávnene zdržiava v členskom štáte a ktorá je držiteľom povolenia na dlhodobý pobyt, by mali byť priznané v členskom štáte jednotné práva, ktoré sa čo najviac približujú právam občanov Európskej únie (odôvodnenie č. 2 smernice 2003/109).

46 — Článok 11 ods. 1 smernice 2003/109.

138. Preto zastávam názor, že práva priznané dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80 musia byť stanovené nielen na základe práv priznaných osobitne dieťaťu pracovníka Spoločenstva článkami 10 a 11 nariadenia č. 1612/68, ale aj s prihliadnutím na pravidlá Zmluvy týkajúce sa voľného pohybu pracovníkov, o ktorých sa účastníci dohody o pridružení dohodli, že z nich, ako aj z aktov sekundárneho práva prijatých na účely ich vykonania budú vychádzať.

2. Judikatúra týkajúca sa rozsahu práv odvodených z článku 7 rozhodnutia č. 1/80 nemá vo všeobecnosti za následok, že dieťaťu tureckého pracovníka je priznané priaznivejšie zaobchádzanie, ako je zaobchádzanie priznané pracovníkovi Spoločenstva na základe Zmluvy

139. Ak všeobecne skúmam rozsah samostatných práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80, zisťujem, že tieto práva vykazujú značné nevýhody vo vzťahu k právam, ktoré štátny príslušník Spoločenstva vyvodzuje z pravidiel Zmluvy týkajúcich sa voľného pohybu pracovníkov a z aktov sekundárneho práva prijatých na účely ich vykonania.

140. Tieto nevýhody sa po prvé týkajú miestnej pôsobnosti práv na prístup k zamestnaniu a na pobyt, po druhé práva na zlúčenie rodiny v prijímajúcom členskom štáte a po tretie podmienok, za ktorých možno práva v tomto štáte obmedziť.

141. Čo sa týka prvého bodu, z judikatúry vyplýva, že práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt priznané článkom 7 rozhodnutia č. 1/890 sú v prijímajúcom členskom štáte obmedzené. Rodinný príslušník tureckého pracovníka nemá na rozdiel od pracovníka Spoločenstva právo voľne sa pohybovať v rámci Únie, aby mohol reagovať na pracovnú ponuku a zdržiavať sa v členskom štáte podľa svojho výberu. [47]

142. Dieťa tureckého pracovníka, ktoré by chcelo vykonávať zamestnanie v inom členskom štáte, by sa s ohľadom na rozhodnutie č. 1/80 nachádzalo v postavení prisťahovalca prvej generácie a v tomto štáte by sa nemohlo domáhať svojich postupných práv stanovených v článku 6 tohto rozhodnutia. Jeho vstup na územie iného štátu je upravený vnútroštátnym právom tohto štátu. Z ustálenej judikatúry totiž vyplýva, že ustanovenia týkajúce sa pridruženia Tureckej republiky k Spoločenstvu nezasahujú do

47 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Tetik, už citovaný, bod 29.

právomoci členských štátov právne upraviť vstup tureckých občanov na svoje územie, ako aj podmienky výkonu ich prvej profesijnej činnosti. [48]

143. Je pravdou, že táto nevýhoda je zmiernená v smernici 2003/109, ktorá priznáva štátnym príslušníkom tretej krajiny, ktorí majú postavenie osoby s dlhodobým pobytom v členskom štáte, právo na pobyt na území iného členského štátu, najmä na účely vykonávania zamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, alebo na iné účely. [49] Tieto práva, ktoré sa priznávajú štátnym príslušníkom tretích krajín, však naďalej majú menší rozsah ako práva štátnych príslušníkov Únie. [50]

144. Obdobne si možno myslieť, že dieťa tureckého pracovníka nemá na základe článku 7 rozhodnutia č. 1/80 právo na zlúčenie rodiny v prijímajúcom členskom štáte. Prístup jeho manžela/manželky, jeho detí a iných rodinných príslušníkov, ak sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny, na územie tohto členského štátu naďalej podlieha vnútroštátnemu zákonu.

145. Prijímajúci členský štát je povinný vykonávať svoje právomoci v tejto oblasti tak, že bude dodržiavať základné práva, ako sú vyjadrené najmä v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj v iných medzinárodných záväzkoch, ku ktorým sa zaviazal. Ochrana rodiny stanovená v týchto záväzkoch, najmä v článku 8 uvedeného dohovoru, však nezaručuje právo na zlúčenie rodiny, ktoré je porovnateľné s právom vyjadreným v nariadení č. 1612/68 a smernici 2004/38. [51]

146. To isté platí v prípade smernice Rady 2003/86/ES [52]. Aj keď sa na právo na zlúčenie rodiny štátnych príslušníkov tretej krajiny vzťahujú dodatočné záruky, keďže táto smernica ukladá členským štátom povinnosť vo viacerých prípadoch povoliť pre rodinných príslušníkov takýchto štátnych príslušníkov zlúčenie rodiny bez toho, aby mohli uplatniť svoju voľnú úvahu [53], záruky takto

48 — Rozsudky Ergat, už citovaný, bod 35; z 11. mája 2000, Savas, C-37/98, Zb. s. I-2927, body 58 a 65, ako aj z 21. októbra 2003, Abatay a i., C-317/01 a C-369/01, Zb. s. I-12301, body 63 a 65.

49 — Článok 14 smernice 2003/109.

50 — V tejto súvislosti pozri podmienky upravené v článkoch 14 a 15 smernice 2003/109.

51 — Pozri najmä rozsudky ESĽP Gül/Švajčiarsko z 19. februára 1996, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 1996-I, s. 174, bod 38; Ahmut/Holandsko z 28. novembra 1996, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 1996-VI, s. 2031, bod 63, a Sen/Holandsko z 21. decembra 2001, bod 31.

52 — Smernica z 22. septembra 2003 o práve na zlúčenie rodiny (Ú. v. EÚ L 251, s. 12; Mim. vyd. 19/006, s. 224). Lehota stanovená členským štátom na prebratie tejto smernice uplynula 3. októbra 2005.

53 — Pozri článok 4 ods. 1 smernice 2003/86.

priznané štátnym príslušníkom tretích krajín ich nestavajú do postavenia rovnocenného s postavením občanov Únie.

147. Napokon, judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa podmienok, za ktorých možno práva odvodené z článku 7 rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, má za následok stanovenie dôvodu pre dodatočné obmedzenie vo vzťahu k obmedzeniam, ktoré sa vzťahujú na štátneho príslušníka Spoločenstva. Okrem prípadu, keď môže byť pobyt dotknutej osoby ukončený z dôvodov verejného poriadku, bezpečnosti a verejného zdravia, ktoré sú spoločné pre obe postavenia, turecký štátny príslušník stráca práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt v prijímajúcom členskom štáte, ak ho opustí na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu.

148. Ak sa v takomto prípade chce dotknutá osoba opäť usadiť v členskom štáte, v ktorom žila, musí predložiť orgánom tohto štátu žiadosť, buď aby jej bolo dovolené pripojiť sa k tureckému pracovníkovi, do ktorého rodiny patrí, ak ešte spĺňa podmienky požadované článkom 7 prvým odsekom rozhodnutia č. 1/80, alebo aby mohla vykonávať zamestnanie na základe článku 6 tohto istého rozhodnutia. [54]

54 — Rozsudok Ergat, už citovaný, bod 49.

149. Vo svetle všetkých týchto úvah zastávam názor, že výklad článku 7 prvého a druhého odseku rozhodnutia č. 1/80 uvedený Súdnym dvorom, podľa ktorého tieto ustanovenia priznávajú dieťaťu tureckého pracovníka samostatné práva na prístup k zamestnaniu a na pobyt, ktoré pretrvávajú, aj keď toto dieťa dosiahne vek 21 rokov a žije samostatne, nie je v rozpore s článkom 59 dodatkového protokolu. Toto ustanovenie teda neodôvodňuje návrat k judikatúre týkajúcej sa časovej pôsobnosti práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7 rozhodnutia č. 1/80.

150. Nenazdávam sa, že tvrdenia uvádzané vládou Spojeného kráľovstva odôvodňujú opačné stanovisko.

151. Táto vláda pripomína, že v už citovanom rozsudku Aydinli bolo rozhodnuté, že článok 7 prvý odsek rozhodnutia č. 1/80 priznáva rodinným príslušníkom tureckého pracovníka právo na zamestnanie, ale neukladá im žiadnu povinnosť vykonávať zamestnanie. Podľa argumentácie uvedenej vlády tento výklad spolu s judikatúrou, podľa ktorej právo na pobyt vyvodené z tohto ustanovenia môže zaniknúť len v prípadoch stanovených v článku 14 rozhodnutia č. 1/80 alebo v prípade odchodu na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu, by mohol viesť k tomu, že dieťa tureckého pracovníka

by sa ocitlo vo výhodnejšom postavení, ako je postavenie štátneho príslušníka Spoločenstva.

152. Zdá sa, že vláda Spojeného kráľovstva naráža napríklad na prípad dieťaťa tureckého pracovníka, ktoré je spôsobilé pracovať, ale ktoré nehľadá zamestnanie, a môže sa stať záťažou pre systémy sociálnej ochrany prijímajúceho členského štátu.

153. Skutočnosť, že v osobitných prípadoch by mohla judikatúra viesť k priznaniu výhodnejšieho postavenia tureckému štátnemu príslušníkovi, ako je postavenie štátneho príslušníka Spoločenstva, však nemôže odôvodniť všeobecné spochybnenie časovej pôsobnosti práv priznaných dieťaťu tureckého pracovníka článkom 7. Ak by sa zistila takáto situácia, článok 59 dodatkového protokolu by mohol v prípade potreby uložiť doplnenie dodatočného obmedzenia, a to z hľadiska podmienok, za ktorých možno tieto práva obmedziť.

154. Na účely splnenia článku 59 dodatkového protokolu je teda opodstatnené zaoberať sa nie časovou pôsobnosťou práv priznaných článkom 7 rozhodnutia č. 1/80, ale taxatívnou povahou dvoch podmienok, za ktorých možno podľa judikatúry tieto práva obmedziť.

155. V každom prípade konštatujem, že takáto povinnosť sa neuplatní v okolnostiach sporu vo veci samej.

3. Judikatúra týkajúca sa podmienok, za ktorých možno práva odvodené z článku 7 rozhodnutia č. 1/80 obmedziť, nemá za následok priznanie tureckému štátnemu príslušníkovi, ktorý sa nachádza v konkrétnom postavení pána Derina, väčšieho rozsahu práv, ako sú práva priznané pracovníkovi Spoločenstva

156. V súlade s predmetnou judikatúrou pán Derin, ktorý neopustil prijímajúci členský štát na dlhšie obdobie a bez náležitého dôvodu, môže stratiť práva, ktoré odvodzuje z článku 7 prvého odseku druhej zarážky rozhodnutia č. 1/80, len na základe článku 14 tohto rozhodnutia.

157. Okrem toho na základe informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom pripomínam, že dotknutá osoba vykonávala legálne hospodársku činnosť v Nemecku a po svojom uväznení si opäť našla zamestnanie. Nenachádza sa teda v situácii osoby, ktorá si nehľadá zamestnanie a môže sa stať záťažou pre systém sociálnej pomoci prijímajúceho členského štátu, na ktorú poukazuje vláda Spojeného kráľovstva.

158. Štátny príslušník Spoločenstva, ktorý sa nachádza v porovnateľnom postavení, ako je postavenie pána Derina, môže byť vyhostený z prijímajúceho členského štátu len na základe článku 39 ods. 3 ES.

159. Je zrejmé, že podmienky uplatňovania článku 14 rozhodnutia č. 1/80 sú takmer totožné s podmienkami uplatňovania článku 39 ods. 3 ES. [55] Pán Derin teda v tejto súvislosti nemá väčší rozsah práv, ako sú práva priznané štátnemu príslušníkovi Spoločenstva podľa Zmluvy.

160. Vo svetle všetkých týchto úvah navrhujem odpovedať na prvú prejudiciálnu otázku tak, že judikatúra, podľa ktorej turecký štátny príslušník, ktorý ako dieťa vstúpil na územie členského štátu v rámci zlúčenia rodiny, stráca právo na pobyt v tomto štáte, ktoré je spojené s právom na slobodný prístup ku každej pracovnej činnosti podľa jeho výberu, ktoré odvodzuje od článku 7 prvého odseku druhej zarážky rozhodnutia č. 1/80, len v dvoch prípadoch, a to na jednej strane v prípadoch stanovených v článku 14 tohto rozhodnutia alebo na druhej strane, pokiaľ opustí prijímajúci členský štát na nie zanedbateľnú dobu a bez oprávneného dôvodu, a to aj v prípade, že už dovŕšil 21 rokov a nie je závislý od svojich rodičov, je zlučiteľná s článkom 59 dodatkového protokolu.

C — *O druhej prejudiciálnej otázke*

161. Svojou druhou otázkou sa Verwaltungsgericht Darmstadt pýta, či má dieťa tureckého pracovníka prospech zo zvláštnej ochrany, ktorú mu priznáva článok 14 rozhodnutia č. 1/80 v prípade, ak by sa v rámci skúmania prvej otázky odpovedalo tak, že takéto dieťa už nespadá do pôsobnosti článku 7 prvého odseku tohto rozhodnutia, pokiaľ už dosiahlo vek 21 rokov a nie je závislé od svojich rodičov, a v prípade, že sa už nemôže dovolávať článku 6 toho istého rozhodnutia.

162. V rozsahu, v akom som navrhol potvrdiť judikatúru, podľa ktorej dieťa tureckého pracovníka nestráca práva, ktoré odvodzuje z článku 7 prvého odseku rozhodnutia č. 1/80, ak dosiahne vek 21 rokov a už nie je závislé od svojich rodičov, nepovažujem za nevyhnutné skúmať druhú prejudiciálnu otázku.

55 — Rozsudok Cetinkaya, už citovaný, body 43 a 44.

V — Návrh

163. Vo svetle všetkých týchto úvah navrhujem odpovedať na otázky, ktoré predložil Verwaltungsgericht Darmstadt, takto:

Judikatúra, podľa ktorej turecký štátny príslušník, ktorý ako dieťa vstúpil na územie členského štátu v rámci zlúčenia rodiny, stráca právo na pobyt v tomto štáte, ktoré je spojené s právom na slobodný prístup ku každej pracovnej činnosti podľa jeho výberu, ktoré odvodzuje od článku 7 prvého odseku druhej zarážky rozhodnutia č. 1/80 z 19. septembra 1980 o rozvoji asociácie prijatého Asociačnou radou zriadenou Asociačnou dohodou medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Tureckom, len v dvoch prípadoch, na jednej strane v prípadoch stanovených v článku 14 tohto rozhodnutia alebo na druhej strane, pokiaľ opustí prijímajúci členský štát na nie zanedbateľnú dobu a bez oprávneného dôvodu, a to aj v prípade, že už dovŕšil 21 rokov a nie závislý od svojich rodičov, je zlučiteľná s článkom 59 dodatkového protokolu, ktorý bol podpísaný 23. novembra 1970 v Bruseli a uzavretý, schválený a potvrdený v mene Spoločenstva nariadením Rady (EHS) č. 2760/72 z 19. decembra 1972.